

AUSTRIA ȘI UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

Atitudinea Austriei față de Unire

*

AUSTRIA AND THE UNION OF ROMANIAN PRINCIPALITIES

Austria's attitude towards the Union

*

L'AUTRICHE ET L'UNION DES PRINCIPAUTÉS ROUMAINES

L'attitude de l'Autriche à l'égard de l'Union

Prof. Mihai Pătrașcu¹

Rezumat: Iminenta unire a Moldovei cu Țara Românească a pus în gardă Imperiul Austro-Ungar. În acest sens, diplomația de la Viena a întreprins acțiuni mai mult sau mai puțin legale prin care a căutat să împiedice acest lucru. De la menținerea separării celor două Principate, anexarea lor la Imperiu și până la implicarea în falsificarea alegerilor pentru Adunarea Ad-hoc a Moldovei, reprezentanții imperiali au făcut totul pentru a arăta că apariția unui nou stat în zonă era ceva de neconceput pentru Imperiul Austro-Ungar.

În momentul în care a fost pusă în fața faptului împlinit, diplomația austriacă a încercat să se opună prin nerecunoașterea dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor a celor două principate, după care, la presiunea marilor puteri a fost nevoită să se supună voinței românilor.

Cuvinte cheie: Imperiul Austro-Ungar, opoziție, unire, Adunări Ad-hoc, Vogoride, protectorat rusec.

*

Abstract: The imminent union of Moldova with Wallachia put the Austro-Hungarian Empire on guard. In this sense, the diplomacy of Vienna took more or less legal actions and it sought to prevent this. From maintaining the separation of the two Principalities, annexing them to the Empire and even being involved in falsifying the elections for the Ad-hoc Assembly of Moldavia, imperial representatives did everything to show that the emergence of a new state in the area was something unthinkable for the Austro-Empire Hungarian.

When faced with the fait accompli, Austrian diplomacy tried to oppose it by not recognizing Alexandru Ioan Cuza's double election as the ruler of the two principalities. After that, under the pressure of the great powers, it was forced to submit to the will of the Romanians.

Keywords: Austro-Hungarian Empire, opposition, union, Ad hoc Assemblies, Vogorides, Russian protectorate.

*

Résumé: L'union imminente de la Moldavie avec la Valachie met l'Empire austro-hongrois en garde. En ce sens, la diplomatie de Vienne a pris des mesures plus ou moins juridiques pour tenter d'empêcher cela. Du maintien de la séparation des deux Principautés à leur annexion à l'Empire, en passant par la falsification des élections à l'Assemblée ad hoc de Moldavie, les représentants impériaux ont tout fait pour montrer que l'émergence d'un nouvel État dans la région était une chose. impensable pour l'Autriche-Empire hongrois.

¹ Școala Gimnazială „Ruși” Belcești, județul Iași, mihaipatrascu2305@yahoo.com

Face au fait accompli, la diplomatie autrichienne a tenté de s'opposer en ne reconnaissant pas la double élection d'Alexandru Ioan Cuza à la tête des deux principautés, après quoi, sous la pression des grandes puissances, elle a été contrainte de se soumettre au volonté des Roumains.

Mots clés: Empire austro-hongrois, opposition, union, Assemblées ad hoc, Vogorides, protectorat russe.

*

Ideea unirii celor două țări era vehiculată de câțiva zeci de ani, verificându-se în practică adevărul cuvintelor lui Mihail Kogălniceanu din programul *Dorințelor Partidei Naționale* în Moldova, că Unirea ei cu Muntenia nu reprezintă altceva decât „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național”. Procesul acesta firesc al unirii Țărilor Române, a continuat însă să fie stânjenit de politica marilor imperii europene.

Una din aceste puteri europene care s-a opus constant ideii de unire a fost Austria. Imediat după înfrângerea revoluției din 1848-1849, măsurile luate de Marile Puteri, au arătat pericolul pe care îl reprezenta nu unirea celor două principate în sine, ci însăși ideea de unire.

Sistemul de conferințe declanșat în urma Războiului Crimeii (1853-1855) au pus în evidență lupta diplomatică dintre Puterile europene și mai ales opoziția pe care a demonstrat-o Austria pe parcursul celor patru ani de la Congresul din 1856 și Conferința de la Paris desfășurată în aprilie 1859 unde se recunoștea Unirea Principatelor Române.

Declanșarea Războiului Crimeii care avea în centru Turcia și Rusia a oferit Austriei posibilitatea afirmării politicii duplicitare în care Moldova și Muntenia trebuiau ocupate așa cum se întâmplaseră cu Transilvania, Banatul și Bucovina².

Ideea Unirii cucerise în opinia publică europeană un loc bine conturat încă din timpul Conferinței de la Viena din martie 1855. Prin vocea lui Bourqueney, Franța propunea Unirea ca o măsură de extragere a Principatelor de sub influența Imperiului Otoman, invocând cu această ocazie preconizări din Regulamentele Organice, idee pe care în opinia ministrului francez o susțineau și românii³. Cu această ocazie ministrul de externe al Austriei, Boul Schauenstein, susținea ideea dezbaterii acestei probleme numai cu consimțământul Porții ca putere suzerană⁴. Deși nu se lua nici o hotărâre în privința Principatelor, Unirea nu a fost respinsă, recunoscându-se valabilitatea principiului și mai ales că aceasta dobânda o recunoaștere formală și oficială într-un for european, ca problemă internațională cu o soluție național-românească.⁵

Soluționarea acțiunilor antiunioniste pentru Austria a fost realizată pe mai multe

² M. Mușat, *Poziția marilor puteri față de Unirea Principatelor*, în *Unirea Principatelor și Puterile Europene*, Editura Academiei, București, 1984, p. 125-146.

³ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor Române în dezbaterile forurilor internaționale (1855-1859)*, în *Unirea Principatelor și Puterile Europene*, Editura Academiei, București, 1984, p. 59.

⁴ *Ibidem*, p. 60.

⁵ *Ibidem*, p. 56.

căi, cele mai importante fiind directa implicare a consulului general al Austriei la Iași, Gödel Lannoy în problemele interne ale Moldovei, presiunea exercitată de internunțiul Curții vieneze de la Constantinopol, Prokesh-Osten, asupra Imperiului Otoman, buna colaborare cu Anglia, încercarea de dominare a relațiilor dintre statele riverane Dunării prin crearea unei probleme artificiale a „chestiunii Dunărene” pe care Austria o dorea controlată dintr-o singură direcție.

Din punct de vedere intern, problema Unirii părea unilaterală, Petre Balș un antiunionist convins văzând în unire un soi de scăpare spre bogăție: „parcă tăți moldovenii au înnebunit. Tăți acei care n-au nimic, vroesc Unire”⁶. Opinia lui Balș era întărită de Michail Czajkowski (Sadâk Pașa), care în mai 1857 vedea în cele două principate că Unirea reprezenta „un cuvânt, un sentiment politic, care este la ordinea zilei, atât în Valahia cât și în Moldova”⁷. După Conferința de Pace de la Paris din 1856 reprezentantul Franței în Comisia trimisă pentru supravegherea alegerilor pentru Adunările Ad-Hoc din 1857, Talleyrand-Perigord vedea Unirea ca „aripile unei mori de vânt, care se învârtesc, se învârtesc fără să pună în mișcare piatra de moară”⁸. Manevrelor Austriei și-au spus cuvântul în opinia reprezentantului francez trimis în Principate.

Atitudinea Austriei în privința Unirii a oscilat de la menținerea separării celor două Principate până la anexiunea integrală a Moldovei și Munteniei. Ministrul de externe, Boul, sugera lui Franz Iosef unirea celor două țări sub ducele de Modena, care practic ar fi însemnat înfeudarea celor două Principate⁹. Însuși Prokesh-Osten vedea în această problemă „un nou Piemont”¹⁰. Mai târziu, în 1858, împăratul Austriei va încerca chiar propunerea unei uniri a Principatelor Române în cadrul Imperiului Habsburgic!¹¹ De-a lungul perioadei tratate s-a remarcat scăderea intensității acțiunilor de anexiune în favoarea unei mișcări antiunioniste. Soluția găsită de Austria era de fapt una cu puternice aspecte economice. Ideea unirii nu făcea parte din proiectul Austriei, ea dovedindu-se una din cele mai înverșunate împotriva unirii. Începându-se cu Principatele și silită de cursul marelui fluviu să-și întindă influența spre răsărit, Austria se străduia să realizeze un fel de invazie economică asupra acestor ținuturi¹².

Profesorul american T. W. Riker arată că toate măsurile erau menite să desăvârșească cucerirea economică a acestei regiuni, deoarece fie că era vorba de înființarea unei bănci, de construirea unei căi ferate sau de încurajarea navigației pe

⁶ Idem, *Diplomația europeană și triumful cauzei române (1856-1859)*, Editura Junimea, Iași, 1978, p. 11.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Idem, *Unirea Principatelor ...*, p. 75.

⁹ *Documente privind Unirea Principatelor*, Vol. II, *Rapoartele Consulatului Austriei din Iași (1856-1859)*, (Rapoartele..), ediția Dan Berindei, Editura Academiei, București, 1959, p. XI.

¹⁰ Leonid Boicu, *Diplomația...*, p. 75.

¹¹ Idem, *Unirea Principatelor...*, p. 118.

¹² T. W. Riker, D. Litt Oxon, *Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale (1856-1866)*, Editura Alfa, Iași, 2000, p. 29.

Dunăre, Austria se aștepta să aibă de fapt monopolul acestei întreprinderi¹³. Austria susținea separația datorită influențelor comerciale în zonă; Unirea ar fi constituit un stat mai greu de dominat economic, un obstacol în calea tendințelor de expansiune răsăritene¹⁴.

Congresul de Pace de la Paris desfășurat în perioada februarie-martie 1856 avea să clarifice câteva din problemele situației Țărilor Române. Desfășurate în sala Ambasadorilor al Ministerului francez al Afacerilor Străine (Quai d'Orsay), ședințele Congresului au dezbătut problema Principatelor Române și situația lor internațională. Deciziile Congresului în privința Principatelor vizau pe lângă altele, și problema retragerii armatei austriece, înființarea Comisiei Dunărene, ideea plebiscitului privind Unirea și trimiterea unei comisii a marilor puteri pentru a verifica corectitudinea desfășurării alegerilor pentru Adunările Ad-Hoc înființate cu rol consultativ în privința Unirii.

Problemele stringente pe care le atingea Austria erau înlăturarea protectoratului unic rusesc și înlăturarea Rusiei de la gurile Dunării prin atribuirea celor trei județe sud-basarabene Moldovei¹⁵.

Retragerea armatei austriece din Principate era dorită de Congres pentru a nu influența rezultatele alegerilor pentru Adunările Ad-Hoc¹⁶. Austria urmărea menținerea armatei în cele două principate din temerea unor revolte unioniste¹⁷. Prokesh-Osten pleda la Poartă pentru continuarea ocupației austriece care echivala pentru Austria și Turcia cu mijlocul cel mai sigur de a neutraliza influențele potrivnice ce ar putea fi exercitate de alte state¹⁸. Teama de revoluție întărește opinia Austriei, deoarece ea este strâns legată de teama unei răscoale în Transilvania, și primejdia dezlipirii acestei provincii de imperiu. Ocupația austriacă din 1854-1857 a avut între țelurile ei, curățarea Principatelor de toate elementele necurate originare din epoca anterioară revoluționară a anilor 1848-1849, menite să submineze ordinea politică de acolo, ca și în teritoriile învecinate ale monarhiei austriece¹⁹. Plecarea armatei austriece ar lăsa cele două țări pradă unor foarte probabile izbucniri revoluționare²⁰.

Consulul austriac de la Iași, Gödel, invoca steril printre acestea securitatea coloniei austriece în Moldova ce ajungea până la 30.000 oameni²¹. Boul mergea până într-acolo încât cerea prin Balabin, conservarea separației Principatelor pentru a putea

¹³ *Ibidem*, p. 48.

¹⁴ Nicolae Corivan, *Relațiile diplomatice ale României de la 1859 la 1877*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 10.

¹⁵ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitkins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*, Editura Corint.2003, p.306-309.

¹⁶ T. W. Riker, *op.cit.*, p. 48.

¹⁷ *Documente...*, doc.76, p. 71-73.

¹⁸ Leonid Boicu, *Diplomația...*, p. 98.

¹⁹ *Rapoartele Consulatului ...*, p. XXV.

²⁰ T. W. Riker, *op. cit.*, p. 79.

²¹ *Rapoartele Consulatului...*, p. 71.

înlesni evacuarea trupelor²². Mai mult de atât Austria impunea retragerea armatei austriece concomitent cu retragerea armatei ruse din Basarabia²³.

În ciuda tergiversării retragerii armatei austriece din Principate, acest lucru se va petrece până la 30 martie 1857 în urma unei hotărâri a Conferinței de Pace de la Paris din 6 ianuarie 1857. Austria recurgea la rezolvarea ocupației cu „câteva trupe otomane lăsate nebăgate în seamă”²⁴.

O altă problemă stringentă a Austriei la Congesul de la Paris din 1856 a fost chestiunea Dunării. Aceasta se străduia să-și mențină situația sa privilegiată, care îi permitea să-și conserve și să-și dezvolte hegemonia pe Dunăre, prin mijlocirea căreia să dicteze și evoluția lor politică²⁵. Conform dorințelor Austriei, Dunărea Inferioară devenea comună Imperiului Habsburgic și Imperiului Otoman administrată de o comisie a statelor riverane, în care Austria era singura forță cu mijloace disponibile exercitării preponderenței²⁶. Această preponderență însemna parcul numeros de care dispunea Austria de vase cu aburi. Congresul de la Paris stabilea pentru Austria acceptarea aplicabilității principiului libertății navigației pe întreg cursul navigabil al Dunării²⁷.

În atare condiții Austriei nu îi rămânea decât să supună Moldova în problema dunăreană, intervenind în desemnarea lui Panait Donici în postul de comisar al Moldovei²⁸ și înlocuirea lui cu Ludovic Steege în 1857. Un rezultat direct al acțiunilor Austriei prin mâna forte a lui Gödel a fost anularea concesiunii Magnan, de navigație a vaselor cu aburi pe Siret și Prut²⁹. Caimacamul Vogoride va fi alături de acțiunile Austriei, făcându-i jocul până în ultimile clipe ale guvernării sale³⁰.

Mișcările făcute pentru alegerea Divanurilor Ad-Hoc trebuiau atent urmărite de către austrieci, acestea fiind sesizate de membrii Comisiei Europene prezente în Principate. Sunt remarcate aici poziția Rusiei într-o scrisoare a lui Gödel către Boul prin care primul îl informa pe ministrul de externe austriac de legăturile lui Popov (consulul Rusiei la Iași) cu Victor Place (consulul francez) și cu alți purtători de cuvânt ai Unirii³¹. Cu câteva luni în urmă, Gödel era îngrijorat de întoarcerea consulului prusian, Theremin, care primea numeroase vizite ale unioniștilor³². Dezamăgirea era mare în condițiile în care reprezentantul Franței, Talleyrand, a fost primit la intrarea în Iași cu pancarde unioniste și cu tricolorul³³, în timp ce Liehman, reprezentantul

²² Leonid Boicu, *Diplomația...*, p. 102.

²³ T. W. Riker, *op. cit.*, p. 48.

²⁴ Leonid Boicu, *Diplomația...*, p. 106.

²⁵ *Ibidem*, p. 108.

²⁶ *Ibidem*, p. 109.

²⁷ *Rapoartele Consulatului*p. XXII.

²⁸ *Ibidem*, p. 1-2.

²⁹ T. W. Riker, *op. cit.*, p. 64.

³⁰ *Rapoartele Consulatului*p. XXII.

³¹ *Ibidem*, p. 75.

³² *Ibidem*, p. 36.

³³ *Ibidem*, p. 122.

Austriei, era întâmpinat doar de 8 reprezentanți austrieci, și aceia scoși de caporalii austrieci.³⁴

Problema care a declanșat plebiscitul din Principatele Române s-a născut din afinitatea și scăpările reprezentanților Marilor Puteri la Congresul de la Paris. Discuțiile pe seama acceptării unirii de către români sau nu, au lansat ideea că aceștia ar trebui consultați. Reprezentantul Rusiei la Congres, frustrat probabil de nerecunoștința salvării Austriei în anul revoluționar 1849 și de faptul că ministrul de externe Boul scăpase cuvintele fatale că populația românească nu fusese consultată, Orlov cere Congresului acest lucru³⁵. Oportunitatea politică a momentului a fost deosebită în acel context în care Austria se dovedea cea mai înverșunată țară împotriva Unirii. Teama că noul stat național va dezvolta o mișcare iredentă, va forma o pistă de lansare a ideilor liberale, „subversive către Ungaria”, și că Principatele vor fi un adăpost pentru luptătorii din mișcarea de emancipare națională a populațiilor aflate sub stăpânirea Imperiului Habsburgic³⁶.

Argumentele Austriei și toate deciziile luate în tandem până la un moment dat cu Turcia, au vizat aspecte de interpretare a deciziilor. Prokesh-Osten vedea în Principate „o ruină pentru Austria, un instrument formidabil de agresiune în mâinile Rusiei contra noastră și pentru Turcia o pană în pânțece” și că „românii nu se vor opri la Unire ci vor aspira la formarea unui stat independent, că acest stat național român ar echivala cu începutul unui foc în tot S-E Europei”³⁷.

Hotărârea luată la Paris în privința alegerilor pentru Divanurile Ad-Hoc trebuia pusă în aplicare. Întârzierea însă cu care se desfășoară procedurile, întârzierea firmanului de convocare a Adunărilor Ad-Hoc dovedesc încă odată mașinațiunile Austriei și mai ales presiunile pe care le exercită trimisul de la Iași al Austriei, Lannoy Gödel. Acesta se dovedise încă de la început unealta de acaparare și imixtiune în cele două țări. Atribuțiile consulului au depășit „cadrul legal”, ca și atribuțiile de care se bucurau agenții consulari străini. În perioada 1856-1858, Gödel s-a dovedit stăpânul *de fapt* al țării, dominând și terorizând pe caimacamul Balș, apoi pe Vogoride, numind miniștri, dând sugestii la Viena și Constantinopol³⁸, atribuindu-și un rol mult mai mare decât îl avea în realitate.

Măsurile luate de Austria vizau în primul rând controlarea aparatului de stat din cele două principate. În acest sens se încadrează propunerea Austriei de a înlocui domnitorii nu cu o cămăcămie din 3, ci cu un caimacam numit de Poartă, mai ușor de controlat. Înlocuirea lui Grigore Ghica și apoi a guvernului acestuia cu persoane cu înclinații cunoscute favorabile Porții și Austriei, s-a făcut strâns legat de colaborarea lui Toderiță Balș cu generalul von Goblenz³⁹. S-a remarcat tendința lui Gödel de a

³⁴ *Ibidem*, p. 131.

³⁵ Leonid Boicu, *Diplomația...*, p. 41; vezi și Leonid Boicu, *Unirea Principatelor...*, p. 60.

³⁶ Leonid Boicu, *Unirea principatelor...*, p. 61.

³⁷ *Idem*, *Diplomația* ..., p. 82.

³⁸ *Rapoartele Consulatului* ..., p. XI.

³⁹ *Rapoartele Consulatului* ...doc. 8, p. 9-10.

controla un guvern format numai din separatiști și intervenția acestuia pe lângă caimacam de a suspenda numirea lui Constantin Rolla ca ministru⁴⁰, în ciuda dorinței Turciei de a păstra aparențele în fața Puterilor Europei.

Caimacamii din Moldova s-au dovedit a fi unelte docile în mâna Austriei. Numiți sub influența Austriei, cei doi nu ezită să se umilească în fața plenipotențiarilor austrieци, trimițând scrisori de lingușire și mulțumire pentru „sprijinul acordat”. Cu ajutorul caimacamelor, Austria înlătură ușor singurele mijloace de propagandă, ziarele unioniste. Suspendarea ziarului *Steaua Dunării*⁴¹ s-a făcut de către Poartă la directă presiune a Austriei. În ciuda măsurilor luate, Gödel constată că cel mai mult îl speria „lipsa cadrelor separatiste”, arătând în acest fel caracterul artificial al partidei separatiste a lui Balș⁴². Precizarea că între antiunioniști nu există nici o înțelegere îl făcea pe Gödel să înțeleagă că rămânea în sarcina sa să-i încătușeze⁴³. Încă de la venirea sa în Moldova, Gödel manifesta teamă față de presa unionistă. Aceasta putea da în vileag tot ceea ce „construise” el până în acel moment.

Moartea lui Balș, în viziunea lui Gödel ca un efect al presiunii exercitate de Poartă asupra nervilor caimacamului, nu îl lasă descoperit. Intervențiile la Poartă aduc un nou pretendent, mult mai tenace și mai încrezător în obținerea unei domnii sub suzeranitatea Porții, Conachi Vogoride. Numirea sa la 19 martie 1857 vor neliniști din nou spiritele prounioniste.

Imixtiunea clară, fățișă a Austriei în treburile interne ale Moldovei sunt sesizate într-un raport din 20 mai 1857 al lui Gödel către Boul în care „controlul preliminar al listelor electorale trimise din districte o să fie efectuată cu grijă de către ministrul de Interne cu ajutorul unei persoane de încredere și mă voi angaja personal ca să fie îndepărtat orice nume, care n-ar fi deplin îndreptățit să participe la alegeri după apariția înaltului firman”⁴⁴. Mai mult el susținea că „nu va neglija nimic în timpul alegerilor și a dezbaterilor Divanului pentru a da curs lucrurilor în chip corespunzător dorințelor și intereselor noastre”⁴⁵. Înaintat spre aprobare în ianuarie 1857 de către Poartă, alegerile pentru Aduările Ad-Hoc, înaltul firman fixa alegerile pentru data de 12 iulie 1857. Firmanul dat de Poartă în privința Unirii era considerat de Gödel într-o scrisoare a sa către Boul că „era vătămător cauzei noastre”⁴⁶ iar opinia lui Vogoride era că firmanul însemna proclamarea Unirii⁴⁷. Austria, luându-și măsuri de siguranță în privința Divanelor, forța mâna Turciei de a nu pune în discuție chestiunea Unirii, Boul atribuind Turciei acest drept.

Internunțiul austriac la Constantinopol privea „dresarea listelor candidaților la

⁴⁰ *Ibidem*, doc 33, p. 33-34.

⁴¹ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor*, p. 119.

⁴² *Rapoartele Consulatului ...*doc. 26, p. 27-29.

⁴³ *Ibidem*, doc. 110, p. 112.

⁴⁴ *Ibidem*, doc. 148, p. 136.

⁴⁵ *Ibidem*, doc. 80, p. 74-75.

⁴⁶ *Ibidem*, doc. 132, p. 133-134.

⁴⁷ *Ibidem*, doc. 140, p. 141.

deputație în Adunările Ad-Hoc” cu înlocuirea în caz de eșec a sintagmei „Poarta și caimacamii să desemneze din oficiu mandatarii chemați să exprime dorințele țării”⁴⁸. Acțiunea Austriei urmărea practic falsificarea alegerilor în Moldova deoarece influența asupra acestora era mult mai ușor de exercitat, iar eșecul pe care l-ar fi avut în Moldova unde partida unionistă era mult mai activă, ar fi făcut inutilă acceptarea unirii în Valahia.

La presiunea țărilor europene Turcia hotărâ amânarea alegerilor cu opt zile. Acțiunea nu convenea Austriei care nu dorea să „purceadă la nici o nouă amânare a alegerilor care, mai cu seamă dacă ar fi legată de o revizuire a listelor electorale, ar putea cauza o înfrângere serioasă cauzei noastre”⁴⁹. Într-o scrisoare adresată lui Walewski de către Place, acesta era informat asupra puternicei mușamalizări a listei electorale propuse de Vogoride: din peste 40.000 electori erau eligibili doar 4.658⁵⁰, ceea ce arată proporțiile falsului. Tactica turco-austriacă de a efectua cât mai repede alegerile fără revizuirea listelor electorale a dat rezultate⁵¹. Operațiunea era susținută și de englezi care raportează la Londra că „listele electorale nu pot fi considerate ca lipsite cu totul de pată sau de blam; au fost în genere întocmite în mod legal și corect”⁵². Ceea ce era surprinzător în cadrul alegerilor, era faptul că toți cei care credeau în unire s-au dovedit a „absenta” de la exprimarea poziției lor politice față de aceste evenimente.

Unioniștii dau lovitura prin publicarea corespondenței secrete a lui Vogoride. Acesta primise instrucțiuni secrete de la reprezentanții Austriei pe care Vogoride le va pune în aplicare, Gödel sesizând Curții de la Viena sterilitatea acțiunilor fără sprijinul lui Vogoride⁵³. Acesta primește în urma publicării rezultatelor protestul a patru puteri europene, însă refuză categoric să accepte alegerile, nici vizita reprezentanților Franței, Rusiei și Prusiei din 31 iulie 1857 la caimacam neavând succes, fiind respinsă⁵⁴.

Repararea acestei greșeli istorice s-a făcut nu în Principate cum ar fi fost normal, ci la Osborne, unde Napoleon al III-lea o întâlnea pe regina Angliei, Victoria între 6 și 10 august 1857. Compromisul făcea din Franța o susținătoare moderată a Unirii, care renunța la ideea de *Unire deplină*, iar Anglia forța Turcia la anularea alegerilor și desfășurarea unor noi alegeri corecte⁵⁵.

Compromisul venea pe un fond al riscului declanșării unor conflicte între Franța și Anglia pe care nici una nu și-l dorea. Clarendon, își manifesta nedumerirea și consternarea cu privire la aceste evenimente: „dacă o chestiune ca aceasta ar fi să

⁴⁸ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor...*, p. 116.

⁴⁹ *Rapoartele Consulatului ...*, doc. 163, p. 169-170.

⁵⁰ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor...*, p. 177.

⁵¹ T. W. Riker, *op. cit.*, p. 143.

⁵² *Ibidem*, p. 155.

⁵³ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor...*, p. 150-154.

⁵⁴ *Rapoartele Consulatului ...*, doc. 188, 189, p. 180-181.

⁵⁵ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitkins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op. cit.*, p. 306.

aprendă un război în lume, niciodată n-ar putea Istoria să creadă într-o cauză atât de neînsemnată pentru evenimente atât de mari.”⁵⁶

În perioada imediat următoare alegerilor desfășurate sub auspiciile Compromisului franco-englez, alegerile pentru Adunările Ad-Hoc demonstrează într-o manevră impresionantă că poporul român dorea să viețuiască într-un stat național.⁵⁷

La 22 septembrie 1857 Lannoy Gödel recunoștea biruința uniuniștilor în alegeri; lista electorală este publicată în *Gazeta de Moldavia*, consulul austriac constatând doar componența unionistă a Divanului cu excepția a patru mari proprietari și a doi mici proprietari⁵⁸.

Cele două Adunări Ad-Hoc s-au întâlnit în octombrie 1857 și imediat au dat rezoluții prin care cereau unirea, autonomia, prinț străin aparținând unei dinastii europene alta decât a unei țări vecine și o garantare colectivă a noii ordini de către marile puteri. Deputații au mai dezbătut viitoarea organizare politică și economică a Principatelor. În ambele Adunări, majoritatea a adoptat o poziție liberală cu privire la drepturile fundamentale cetățenești și reforma guvernamentală, dovedind însă prea puțină disponibilitate de a se angaja în experimente sociale gen reforma agrară. Adunarea din Valahia și-a încheiat lucrările în 10 decembrie 1857, iar cea din Moldova în 21 decembrie 1857⁵⁹ când ziarul francez *Mesager de Midi* răsuna cu titluri de genul „Adunările Ad-Hoc au votat Unirea”⁶⁰.

Conferința de Pace de la Paris desfășurată între 26 martie și 7 august 1858 avea ca program de lucru, la cererea Austriei, doar problema Principatelor, aceasta din teama lui Hubner, reprezentantul Austriei, că se va da gir cerințelor Adunărilor Ad-Hoc. Walewski propunea cu această ocazie Unirea sub un prinț străin, câte unul pentru fiecare principat. Hubner vedea în planul francez o unire sub formă republicană, iar evoluția evenimentelor problematizate în cadrul discuțiilor era în avantajul Austriei: „Unirea (ideea) era decisiv înlăturată”⁶¹.

În dezbaterile Conferinței au existat două probleme stringente la care Austria, neputincioasă la hotărârile Concertului European, încerca alunecarea unor probleme minuscule care evitau unirea de facto a celor două principate dunărene.

Prima dintre ele era cea a denumirii celor două principate. Diplomatul austriac era împotriva denumirii de „Principatele Unite” propusă pentru cele două state dunărene. În urma discuțiilor, Austria va fi nevoită să accepte denumirea oficială de *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*.⁶²

A doua problemă era cea a drapelului. Hubner îi transmitea lui Walewski că acceptarea drapelului comun pentru cele două principate ar face ca Austria să se retragă

⁵⁶ T. W. Riker, *op. cit.*, p. 125.

⁵⁷ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor*, p. 206.

⁵⁸ *Rapoartele Consulatului*, doc. 234, p. 221.

⁵⁹ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitkins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *op. cit.*, p. 306.

⁶⁰ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor*, p. 213.

⁶¹ *Ibidem*, p. 72.

⁶² Nicoleta Corivan, *op. cit.*, p. 21.

din Conferință. Împăratul Franz Josef se adresa în scris lui Napoleon al III-lea cerându-i să abandoneze ideea drapelului comun. Pentru delegatul austriac, Hubner, problema drapelului comun „nu era o copilărie”. Franța și Anglia au intervenit în diferend cu probleme diferite: una vrea o Europă a tratatelor (Anglia), iar cealaltă o Europă a națiunilor, fapt ce ar bulversa politica europeană, iar expresia *Finis Austria* mai aproape de îndeplinire⁶³.

Atât Anglia cât și Austria susțineau plasarea pe drapelul comun al unei semiluni ca simbol al puterii suzerane, înțelegerea finală fiind adăugarea unei banderole albastre pentru fiecare drapel⁶⁴.

Conferința de Pace de la Paris prevedea pentru Țările Române o adunare legislativă pentru fiecare Principat, aleasă pe șapte ani, o Comisie Centrală ce se întrunea periodic la Focșani, la granița Moldovei cu Muntenia, pentru a dezbate legi de interes comun, un domn pentru fiecare țară, ales pe viață de Adunare, o Curte de Casație comună. Marile puteri au lăsat guvernul fiecărui Principat în grija unei comisii provizorii formată din trei caimacami, până la alegerea domnului.

Odată cu anul 1858, politica de imixtiune a Austriei scade în intensitate, acțiunile ei îndreptându-se în general spre controlul căimăcămiei sau probleme de fond legate de vize și altele. Încercarea de implicare în căimăcămia de trei a eșuat odată cu numirea a doi unioniști în persoanele lui Vasile Sturza și Anastasie Panu în ciuda antiunionismului și a atitudinii pro-austriece a lui Ștefan Catargiu. Dar și acesta va fi înlocuit cu Ioan Cantacuzino⁶⁵, fapt ce va determina Austria să ia și altfel de măsuri: refuzul de a acorda vize pe pașapoartele cu noua titulatură „Principatele Unite”, refuzând la un moment dat chiar depeșele telegrafice care purtau sigilii unioniste⁶⁶.

Alegerile pentru domnii români au reprezentat pasul decisiv pentru Unire. Mișcările interne și starea latentă în care se poziționau Puterile Europene au făcut din Austria o putere care-și gândea pașii următori cu mare atenție. Boul, informat de starea de fapt, prevedea că alegerea unuia într-un principat va fi și alesul celuiilalt⁶⁷. Presa europeană face și ea aluzii la posibilitatea dublei alegeri.

Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza a oferit Austriei un nou junghi. Încă înainte de alegeri, Boul le socotea ilegale, dar în urma rapoartelor puțin încurajatoare din capitalele europene, nefavorabile din punctul de vedere austro-turc, acesta îl sfătuia pe Ali Pașa să „închidă ochii cu privire la așa-zisele ilegalități, și să evite convocarea unei reuniuni a conferinței care le-ar fi defavorabilă”⁶⁸. Aflând vestea alegerii lui Cuza în Moldova, Boul îi telegrafia lui Hubner că Alexandru Ioan Cuza a fost alesul Moldovei și va fi de asemenea și în Țara Românească. „Aceasta înseamnă Unire”⁶⁹.

⁶³ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor*, p. 73.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 102.

⁶⁶ *Rapoartele Consulatului ...*, doc. 402, p. 423.

⁶⁷ Nicolae Corivan, *op. cit.*, p. 27.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 29.

⁶⁹ Leonid Boicu, *Unirea Principatelor*, p. 250.

Îndemnul ulterior al lui Boul către Turcia de a se pronunța împotriva alegerilor a fost zadarnic. Încercările disperate ale Austriei au mers până acolo încât Boul îi cerea lui Prokesh-Osten să influențeze Poarta să recunoască alegerea, dar să rezerve dreptul turcilor de a numi un caimacam în țara unde Cuza nu-și fixa reședința⁷⁰. Același Prokesh-Osten considera alegerea lui Cuza „neobrăzată și cu totul proastă”. Atitudinea Austriei era atât de ostilă Unirii, încât consulul austriac a fost singurul dintre reprezentanții europeni care nu au fost să salute pe noul domn la Palat⁷¹.

Recunoașterea oficială a Unirii din 1859 s-a făcut în cadrul Conferinței de la Paris din aprilie 1859 când în tandem Austria și Turcia nu recunoșteau actul săvârșit de români. În cea de a treia ședință a Conferinței, Unirea Principatelor primea recunoașterea unanimă.

La 11 mai 1859, Austria reia relațiile oficiale cu noul stat de la Dunăre⁷² deși Prokesh-Osten vedea în Cuza un protejat al Rusiei, interesată de realizarea unei acțiuni ofensive împotriva Austriei pentru a elibera pe supușii coroanei habsburgice. Interesele economice pe care le urmărea și recunoașterea de către celelalte state au făcut din Austria un stat cu numeroase afaceri în viitorul stat România. Atitudinea ei în această problemă nu mai rămânea decât în privința Transilvaniei, mereu discutată în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Bibliografie selectivă

*** *Documente privind Unirea Principatelor*, Vol. II, *Rapoartele Consulatului Austriei din Iași (1856-1859)*, ediția Dan Berindei, Editura Academiei, București, 1959;

*** *Istoria Românilor*, Editura Academia Română, Vol. VII (1-2), coordonator Dan Berindei, Gheorghe Platon, Editura Academiei, București, 2003;

Bărbulescu Mihai, Deletant, Dennis, Hitkins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint, București, 2007;

Boicu, Leonid, *Unirea Principatelor Române în dezbaterea forurilor internaționale (1855-1859)*, în *Unirea Principatelor și Puterile Europene*, Editura Academiei, București, 1984;

Idem, *Diplomația europeană și triumful cauzei române (1856-1859)*, Editura Junimea, Iași, 1978;

Ciachir, Nicolae, *Marile Puteri și România 1856-1947*, Editura Albatros, București, 1976;

Corivan, Nicolae, *Relațiile diplomatice ale României de la 1859 la 1877*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984;

Hitchins, Keith, *România 1774-1866*, Editura Humanitas, București, 2004;

Mușat, M., *Poziția marilor puteri față de Unirea Principatelor*, în *Unirea Principatelor și Puterile Europene*, Editura Academiei, București, 1984;

Popescu, Alexandru, *Relații româno-austriece*, Editura Institutul European, Iași, 1998;

⁷⁰ T. W. Riker, *op. cit.*, p. 279;

⁷¹ *Rapoartele Consulatului ...*, doc. 426, p. 439.

⁷² T. W. Riker, *op. cit.*, p. 312.

Riker, T. W., Litt Oxon, D., *Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale (1856-1866)*, traducere Alice L. Bădescu, Editura Alfa, Iași, 2000.